

Mozzau Med-Pars.

DE MAGICIS
ACTIONIBVS DISQVISI-
TIO SVCCINCTA, ELEGANS
ET NERVOSA.

SENTENTIAE

JOHANNIS BODINI IVRE-
CONSULTI GALLI
opposita:

Auctore

MARTINO BIERMANNO ASCA-
niensi, in Illustri JULIA quondam Pro-
fessore Clarissimo.

FRANCOFURTI,
Typis C A S P A R I S R Ö T E L I I.

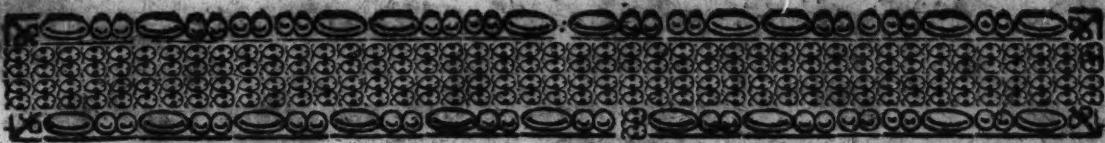
ANNO M. DC. XXIX.

Sumptibus Iohan-Caroli Vnckelij.

24244.260

Kittredge fund

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

DN. HENRICO IVLIO,
EPISCOPO HALBERSTA-
DENSIVM, DVCI BRVNOCICEN-
sium & Lunæburgensium, Domino
suo clementissimo.

Ffero tibi, Princeps Illusterrime, hunc de Magicis discursum præceptoris mei: concisum illum juxta ac diductum. Fusior enim est, quam pro modo eorum, quæ ad disputationem solennem adducuntur: quæ minutis questionibus, ac veluti punctis proponi consueuerunt. Parcior autem multo est, quam causa postulat ipsa, quæ contra JOHANNEM BODINVM disceptatur. Is cum scripto accurato & diserto de Magorum Daemonomania differuisse, variis variarum disciplinarum, variorumq; in singulis autorum, principiis & rationibus, non paucis etiam observationibus particularibus, ex semisse quidem suis ipsis, ex semisse vero aliorum, subnixus & subleuatus: tum singulari scripti auctario, quæ JOHANNES WIERVS de præstigiis Daemonum prolixe ac studiose conesserat, perstrinxit ac confutauit. Quanquam autem ego, ut de alteruero autore censoriam virgām mihi sumam, fas non esse ducam: hoc tamen è præceptore meo auditum libenter commemooro: WIERVM, dum subiecto talium mutationum plus satis tribuit, Magica tantum non omnia, omnino dicere naturalia: BODINVM vero, principio mouenti externo nimirū deferentem virium, adūat& admittere plurima. E quibus ea, quæ potiora & plane enormia essent, excerpta, & expressis obeliscis hoc in tractatu confossa sunt: reliqua vero, quæ leviora sunt & exiliora, occultis genera-

4

lium assertionum & demonstrationum sunt damnata calculis. Nec sane pluribus ad publicam disputationem coronam accedendum: nec paucioribus cum BODINO seorsim agendum simul & semel videbatur. Itaq; breuitatem conditio rei præsens, dilatationem necessitas causa tutabitur. Quanquam ego suspicer, ac prorsus persuasum habeam, præceptorem meum summis hisce capitibus ιχνογραφία exhibere plenioris operis, quod eadem de re ipse meditatur. Memini enim, cum sermo incidisset, iterum iterumq; eum dicere, non modocum Bodino & inquisitoribus hæreticorum, qui anicularū voculis plus debito fidant, sed & cum Alberto Magno, Thoma, Petro Pomponatio, aliisque Philosophis, qui rationem sectentur, questiones istas transigendas esse, seque istud negotii suscepturum, ubi paulum otii nactus esset, & rem aliis gratam fieri intellexisset. Sed de argumento satis. Offero autem tibi, Princeps Illusterrime, hoc quicquid id est opusculi, atque ut Celsitudini tuae obseruantiam meam & animi gratitudinem declarem, offero. Complures jam annos sub Celsitudinis tuae tutela benignissima, optimis litteris in alma Iulia tua incumbo, & non solum uniuersalibus immunitatis priuilegiis perfruor, sed clementissimo tuo Patrocinio in dubia quadam causa singulariter steti & servatus sum. Nunquam illius promeriti summi memoria ex animo meo elabetur. Accipe igitur benignissimo vultu hoc qualecunque animi grati indicium, & tuam Iuliam, meque illius alumnū, quo cœpisti auspicio, feliciter rege, & fone. Bene & feliciter vale. Helmsteti Pridie Idus Ianuarii. Anno cIc. Ic. xc.

Tuꝝ Celsitud.

Subiectissimus servus

JOHANNES à PETKVM
Hamburg.

DISQVISITIO

D E

MAGICIS ACTIONIBVS DOCTISSIMO PHILOSOPHANTIVM

Confessui ad Disputandum in Illustri Ju LIA publice
proposita.

T H E O R E M A I.

AD Physicam considerationem reducuntur *motus & actiones magicae.*

2. Quanquam enim in his, quod primum ac verè mouet, non omnino sit considererationis Physicæ: per hoc tamen nō stat, quin & ipse in se motus (vt alteratio, vt motus localis) & subjectum quod mouetur, sint considerationi naturali subjecta. Qua de re monet Arist. 2. Phys. tex. l. 71. & 73.

3. Sed nec id quod mouetur, modo naturæ suæ consentaneo, vt plurimum afficitur, sed ~~ωδη φύσις~~ & violenter. Attamen cum violentum præsupponat id, quod secundum naturam est, (vt patet ex Arist. 5. Phys. tex. 57. & 58.) eodemque consideratione educatur : motus magici per reductionem in naturalibus constituendi sunt.

4. Nec firma est ratio: Si formæ abstractæ à Metaphysico demum cognoscuntur, motus etiam, quem illæ excitant, Metaphysico addicetur. Nam cum Metaphysicus formas istas agnoscat esse motores æternos: Physicus easdem admittit, vt motores æternos. Atque hic quidem, vt principium in sua scientia; ille vero subjecti loco. Unde Metaphysicus scit, Quid sint abstractæ formæ: Physicus solum, Quod sint.

5. Qui vero Tactum, Locum & Motum extra naturæ rerumque naturalium sortem condunt: præterquam quod multitudinem Entium temere augent, etiam rationem suam ita emancipatam Phantasie produnt, vt, nisi quod materias res repræsentet, complecti animo nihil possint.

6. Inquieris: Nonne Intelligentia, quem mouent, singulæ orbem tangunt?

At non tactu, sed virtute mouent formæ istæ putissimæ : ut & anima corpus suum. Tactus autem est illorum, quæ simul sunt extremitatibus suis : hæc corpora sunt, in partes resolubilia.

7. Pertritum autem est, formas circumvoluentes cœlum, & animam agitantem corpus, per accidens saltem, subjecti ductu moueri. Inde autem quî concludere possis, de motu per se spirituum in aëre diffusorum, equidem miror.

8. Sed misso hoc sit quæstio : *An Incorporeæ per se moueantur.* Negat Aristoteles, negat ratio. Quod enim mouetur, indiuisibile est, & parte sui hæret in termino vnde fertur : partim etiam in termino, quo fertur : quia potentiam habet actui conjunctam. At quod indiuisibile, quod incorporeum est, quibus partibus derimetur ?

9. Tum vero, vt dem, indiuisibile moueri : mouebitur ergo per spacium, aut seipso minus, aut sibi æquale, priusquam majus emetiatur. Sed quid erit indiuisibili minus ? Jam si primo per spacium æquale, itemque per aliud æquale, porro etiam per æquale, quoniam singula sunt indiuisibilia, omnino per quod motus fit, spacium illud totum erit ex indiuisibilibus conflatum. Ita scilicet continuum ex indiuisibilibus erit compositum.

10. Adhæc in motibus istis momentaneis, quisnam erit primus reliquorum canon ? quod erit tempus primi mensura motus ?

11. Sunt tamen, inquies, *Angeli* alias hic, alias isthic sunt, inquam, sed sine motu ac mutatione. Ut enim ea, quæ apta sunt natæ in loco esse, tantum mutant locum per motum localem : Sic è diverso, quæ non sunt comparata, vt sint in loco, sunt quidem illa hic illicque, & non sunt, absque motu tamen & mutatione. Documento sunt lumen & species visibles, quæ momento existunt in aëre sine motu, sola præsentia corporis lucidi aut aspectabilis.

12. Sed de *Magia* triplex quæstio disceptatur : An sit : An talis sit : Propter quid talis sit. Ad quarum explicationem nominis prænotio afferenda est.

13. *Magus* hodie dicitur, qui ex fœdere facto, vtitur diaboli opera ad rem quamcumque. Eodem vsu sumitur vocabulum φαρμακείον & φαρμακόν. Nec contentiose agendum est de vocibus, quæ non demonstrationis vi, sed placito arbitrioque hominum valent. *Saga* vero est mulier, quæ commercium habet cum dæmone.

14. Esse autem Magos, præter autoritatem sacrarum literarum, omni exceptione majorem, Plinius, omnis antiquitatis promus condus fidissimus, diserte ac pluribus locis affirmat. Quin & hodie vulgata est de Magis oratio.

15. Sed difficillima est explicatio, an Magia sit talis : hoc est, quæ de Magis perhibentur, an vere sint, qualia jactantur.

16. Quæ

16. Quæ autem de magis memorantur, varia quidem sunt, possunt tamen his fere capitibus distingui. Aut enim ipsis accident Magis: aut à Magis deueniunt ad alia. Prius genus quandam passionem; posterius actionem subindicit. Et quæ ipsis contingunt Magis, aut ad animum, aut ad corpus illorum pertinent. Quæ ad animum, aut sensum internum, aut externum attingunt.

17. Cum ergo *Diabolus* in id vnum sit intentus, ut hominum genus errore seductum, in æternum præcipitet exitium: nemini dubium esse potest, quin animis Magorum variis technis insultet & illudat. Quod facile effectu est ei, qui nec spacio locove coercetur, nec dimensione vlla excluditur, quo minus animum hominis penitus subeat. Maxime autem illorum animos inuadendi jus & potestas ipsi permissa est, qui præsidio diuino se subducentes, sua in castra transierunt, illisque *Sacramento* se astrinxerunt. Horum animos ille per vim occupat & agitat. Cæterum cum *Mens* ipsa immediate decipi patique nequeat, prima quaque arte veterator phantasiam obsidet; quæ, vt mentem vanis conceptibus instruat, aptissima, ut corpus spiritu percireat, potentissima est. Ita vero eam obfirmat, ut ne quem facultati æstimatiuæ, rationique sanæ, de iis qui ipse persuasit, judicandi relinquat locum.

18. Hinc per quietem somnia mouet prodigiosa, quibus volare, cætus Magorum frequentare, complices agnoscere, comedationes & tripudia celebrare, aliqua peragere videntur sibi homines dementati: quæ & ipsa expergefacti (ut est amnesia) pro veris constansissimè asseuerant. Quam vt rem perficiat, adjumenta quædam sumit è natura. Nam & soporiferas inunctiones imperat, & cibos præbet flatulentos, ad fuscitandum fouendumque turbulentia somnia pollentes, apium, cepas, fabas, Phaseolos & alia.

19. Quo minus autem ista somniorum generatio mira alicui aut impossibilis judicetur, quid per naturam fieri doceant Philosophi, considerandum est. Per somnum certum est quædam apparere, quæ euenerint, à nostris tamen sensibus & cogitatione remotissima, etiam quæ ad Borysthenem, aut ad columnas Herculis (ut loquitur Arist. lib. de Diuinat. per somnum:) gesta sunt. Horum profecto principium in nobis minime est, quia nec è sensu nec è memoria extiterunt. Est tamen aliquod per se principium, cum neque casu, neque raro, sed multis obtigisse historiæ testes sint. Habent ergo ortum ab ipsis rebus externis, quarum indicia sunt: ita ut ab his motus quidam & sensus perringat ad animas somniantes, nequidem commotis instrumentis sensuum externorum. Quid enim per quietem potius quam per vigilias apparent, si per sensuum organa illaberentur? Porro autem tam velox sæpe est animi motus, ut multæ suboriantur imaginationes, quæ si non satis animaduertantur, ab iis quæ sensa sunt defecisse, pro veris putentur proferanturque, cum falsæ sint.

Quod

Quod tum in somniis crebro, tum delirantibus & Melancholicis, qui celerem habent imaginationem, creberrime vsu venit. Quod si ergo per naturam fieri monstratur, ut res, quæ longissime remotæ, nulloque sensu competentes, imaginationem citra sensum externum moueant, & somnium excitent: quid si imaginum formatrix causa ipsi animæ intestine adsit? nonne simulacra, nonne somnia impresserit? Et si falsa somnia & animi concepta enarrantur ut vera, quoties phantasia æstimatiuam motu præcurrit: an non pro verissimis referentur ea quibus præter motus celeritatem, otiam violentia impressionis in animo accessit?

20. Sed pergo. Nunquam ego potui illorum capere rationem, qui animos Magorum extra corpora abripi, & ad Panegires suas ferri assuerant: illamque emigrationem nuncupant *exsilio*.^{iv} Enimvero cuius animus expatiatus est, eritne corpus illud viuum an mortuum? Si viuum dicatur: ergo animatum est, quod anima vacat. Si mortuum: quid impedit mortuos resurgere, quando & illorum anima egressa est? Nec est quod occurras: in corporibus *exsilio* superesse facultatem recipiendi animam reducem, quæ nulla sit in cadaveribus. Quænam ea potentia est? Dicas calorem vitæ modiperatorem: nec sane dicere aliam possis. Est enim calor vltima dispositio corporis ad animam: idemque est vinculum animæ cum corpore. At non potest calor iste nec momentum perdurare, cum sit *per se* nisi in momenta, veluti flammula regeneretur. Et quia *omnino* calore genitum oportet, cum ipse sit non solum animæ vector sed & minister, omninoque ita animæ addictus, ut nec hæc sine illo corpori inesse, nec ipse sine anima vlo perfungi munere possit: à quo generandus est, calorem illum ab anima adjutum instructumque esse oportet. Quis autem talis erit in corpore, à quo anima abiit? Addo & hoc: non posse calorem, quem dixi, soueri sustentarique sine pulsu & respiratione. Quid vero, absente anima, ciebit ista? Nec objeceris Apoplecticos & mulieres, quæ vtero præfocantur, aliosque qui sine respiratione vitam trahant. Quid enim illis unquam decessisse vitæ potuit qui in vitam redeunt? Quod si vita non deficit: ergo nec *égyptia* vitæ: quin imo vita animalis est ipsa animæ *égyptia*, in pulsu & respiratione vigens. Ergo non potest anima integra secedere à corpore viuo incolumique. At si *τὸν νῆσον* solum euagari dicat, relicta anima sentiente & vegetante, id quod volebas minime explicatum reddes, causam *αὐτοῦ θητείας* in corpore, præsente anima sentiente. Quis nec alterum quod intendebas, ratione constitues, notationem locorum, personarum, plurimarumque singularium & materiarum conditionum, quas referunt ex profectione sua Magi: quas mens à materia se juncta non intelligit. Denique si menti comitem itineris ad-

ris adjungas sentientem animam, hæc quomodo sine subiecto corpore, cuius est actus, subsister? quomodo sine organis appositis operabitur? Præterea autem die, quælo, si anima sit vspiam à corpore profecta: si corpus integrum restet domi vnumne an duo erunt i&quæsæ? Quidni duo sint, quando utrumq; per se subsistit? Quomodo autem essentialiter vnitæ & coalescere possunt, quæ per se subsistentia actuque diuisa, nullam sui mutationem subeunt: Actus certe actui non vnitur, nec subsistentiæ subsistentia.

21. Pulcre tamen contra venis: Animam hominis immortalem esse, & propterea separabilem: itemque animam à corpore libere subsistentem operantem esse immortalem. Vera, inquam, hæc sunt ad animam, non ad animatum adducta. Subsistere potest anima hominis sine corpore animato, non potest autem animatum corpus esse sine anima.

22. Vis ergo dicam: quod sit insomnis? Est Aristoteli lib. de Diuinat. por somnium, sensuum externorum ad interna conuersio talis, vt nec passio corporea motusque externus percipiatur, & virtus imaginatrix ab operis domesticis feriata, concipiat & tracteret peregrina & sublimiora quam pro captu sensuum. Est vero Medicis vehemens animi perturbatio, qualis in Mania. Autor est Galen. 3. in 3. Epid. & 1. Protre. 6. Item Theophrastus lib. 9. de historia plant. cap. 13.

23. Negat porro Bodinus, posse soporiferis medicamentis tam profundum induci stertorem, quem ignis cuti admotus non excutiat. Negat? Atqui idem mox affirmat eam narcoticorum vim, quæ somno deuinctos nec triduum dimittat. An ergo triduani hi, dum sensus sepulti sunt, euigilaueint? an dolores senserint?

24. Nec miraberis, optime, si ἔξατσοι quos vocas, indicta statutaque hora restituuntur. Nihilo id certiori argumento est abitioni animæ, quam fingis: quam somno, pharmacorum natura prouocato, somniorumque ludibriis à Dæmone conformato productoque, denique ab ipso fabulæ actore, cum libitum esset, abrupto & finito.

25. Evidem demiror Seplasiarum Jureconsultum, de forma & vsu Vnguenti soporiferi differentem. Pinguia, inquit, sunt calida. Ergo vnguentum istud non inficit saporem. At non accidentalis seu vntuosa forma, sed substantialis, quæ in temperamento consideret, è basi confectionis nata: hæc inquam, somnum generat. Adduntur autem pinguia, vt inungui, inunctumq; tenacius inhærente & agere possit. Nec verum est, vulgo quod putatur, quæ ad somnum stuporemque cogunt, frigida esse omnia. Indicant hoc opium, crocus, stirax, vinum, cicuta, coriander, quæ calida cum sint, vaporosa & indigesta

plus minusue humiditate spiritus ligant. De vsu vero vnguenti querit, cur dorso, brachiis, cruribus potius, quam fronti illinatur. Quid vero? si toti corpori, nonne etiam fronti? Et eo quidem corpori vniuerso, ut stuporem nesciis indicat eum, qui nec verbera, nec iustiones moretur. Quanquam quid prohibet opinari, accuratam istam delibutionem (ut alia) tuco fieri? Nam & sine vnguentis visi sunt Magi aliquique scelerati, certorum fiducia verborum, acerbissima tormenta indolenter sustinuisse: *ανοδύνω* quodam animi, sed *προσώπιον*, quo spiritus ligarentur, & ne ad partes excruciatas confluant, coeterentur, à diabolo obstupefacti.

26. Sic Magi somniant. Sed & vigilantes variis eluduntur phantasmatis, ut efficere & videre sibi videantur, quæ nulla sunt.

27. Non possunt autem Demones verum induere corpus, quo sensui fiant evidentes: quia in semper tnis nihil accidit noui: nec potest transformatio ista fieri sine alteratione, à qua formæ separatae maxime sunt immunes.

28. Quicquid autem hujus sit, quod apparet, *vixum decipi posse certum est*. Neque enim solum species & figuræ rerum externarum oculis suscipiuntur: sed & à Phantasia similes sponte effinguntur, tanta quidem vi & evidencia, ut & foras ad communem sensum, inde ad oculos redundant. Sic pueri auditis *μορμολυνεῖσι* faciem occultant, quod species horrenda, ab impotentiori Phantasia effecta, jam in oculis sit. Itaque perstringi possunt oculi imagine, à sola Phantasia suppeditata. Est & alia fraus Phantasiae in oculos, ad quam tamen objectum externum conspirat. Nam si quid imaginatio singulare aut dirum conceperit; si qua foris incidat species, quæ vt cunque aut etiam nihil respondeat conceptui; hanc suo domésticoque figmento conformem ipsa tum arripit, tum judicat. Adhæc quid mirum circa figuram, quæ est commune sensuum objectum, oculos hallucinari? Quare substituto corpore quocunque (si præsertim Phantasia sit illusum:) oculos de figura perverse judicare contigerit. Quod si qualitas seu lineamenta figuræ oculis non recte fuerint di-judicata: multo minus eadem dignoscentur tactu, qui solum continuum & discretum in figuris notat.

29. Omnia autem maxima vis est phantasia ad errores: quod illorum exempla sat is declarant, qui affectu, aut morbo, præpediti sunt, aut qui æstimatiuam paru integrum constantemque habent, à quibus falsissima & ineptissima cogitantur & effutiuntur. Quod si hæc ab architecto omnis erroris fuerit obsessa, quæ non absurdâ monstrosaque comminiscetur & profitebitur? Quid ergo mirandum, si Magi suis viribus effecta prædicant, quæ aut nunquam euenerunt, aut longe aliis principiis prouenerunt?

30. Jam vero corpore dicuntur Magi exportari per aërem ad loca remotissima; concubere cum spiritibus impuris, unde Ephialtæ & Hyphialtæ, Incubi & Succubi nominantur.

31. Quanquam autem antea demonstratum sit, somnium esse, quod de profectione ad sua comitia narrant Magi; propterea quod dormire visunt, quo se absuisse tempore profitentur: tamen corpora Magorum in sublime abripi, artus φυσικὸν non est, sed violentum tantum. Tanta enim potest esse externi motoris vis, ut etiam contra, quam propensum sit mobile, loco impellat. Hinc grauissimæ moles impetu ventorum, aliquando per aërem feruntur. Cum autem motus violenti pendeant à potentia materiæ absoluta, quæ est ipsa materiæ essentia: quodcumque corpus per vim abripitur, obseruabit conditiones materiæ conjunctas. Hæ autem sunt, quæ ad quantitatem, coæuam materiæ sociam pestinent. Hinc corpora ista, quantumvis concitatissimo, tamen in moram protracto motu, per spacia item æqualia, & sine penetratione dimensionum aliquo duci necesse est.

32. Quod de concubitu Demorum cum Magis fertur, plus quam vanum est. Quid enim commiserentur spiritus, siue inter se, siue cum hominibus, qui nec moueri nec alterari possunt? Quæ autem esset libido generandi in illis, quorum genus nec numero singularium diminui, nec multiplicari potest? Quod si τὸ οὐδεποτέ istud cadit in spiritus, quomodo aberit οὐδεποτέ? quomodo autem utrumque erit sine organis accommodatis? Corporei ergo spiritus fuerint. Veruntamen gaudent impurissimi genii impuritate hominum, ad eamque vi & fraude adigunt. Animo enim jam dementato lasciuam suggerunt speciem, tum affrictu pruritum excitant, quibus agitari spiritus tanquam cæstro exæstuant. Cum ergo soli pruriant Magi, & sint animo malefici, nihil illorum confessio aliud confirmat, quam se aliquid passos esse: at quomodo passi sint, ratio & fides nulla erit.

33. DE H I N C videnda sunt ea, quæ à Magis dicuntur exerceti in alia. Horum quædam ne quidem fieri possunt: quædam fiunt quidem, sed alias ob causas: quædam ab ipsis Magis vere perficiuntur.

34. Primi generis sunt: Detractio aut obscuratio syderum, suspensio terræ: Item transformatio vera, aut vnius animalis in aliud diuersæ speciei, vt hominis in lupum, felem, asinum: aut animalis in inanimum, vt hominis in lapidem: aut inanimati in animal, vt virgæ in serpentem. Hec si à Deo discesseris, nullius causæ vi effici possunt. Et quoniam Bodinus de Metamorphosi in vi. es, modo hominis in felem aut lupum, modo lupi & felis in hominem grauiter contendit: illius problematis momenta in singulis causarum generibus ponderabimus.

35. Materie vim primum expendemus, in qui omnis potentia passiva est. Duplex ea potentia est, una abso'uta & indeterminata, altera vero definita & certae formæ destinata. Illa quidem ab essentia, hæc ab existentia materiae profluit. Hinc duplex statuitur materia, prima & proxima. E prima materia nihil generatur. Quod enim generatur, est hoc vel illud: prima autem materia neque ad hoc neque ad illud est aptata, sed omnium capax. Est vero necessaria obseruatio materiæ primæ, tum ut essentia ipsius materiæ constet, tum ut vniuersalis ratio omnium in natura mutatidnum explicetur. Inquies: An non omnes formæ educuntur è materia prima, eidemque inhærent? Recte sane. Actus enim, qui suam in se perfectionem obtinet, pati aut recipere nihil potest. Idcirco sola materia, quatenus materia recipit. Sed tamen ut certa forma recipiatur, adesse oportet materiæ certam conditionem & dispositionem: non secus ac huius in aë recipitur, sed non sine hac conditione, ut aë sit *Διαφανής*. Quare è materia prima nihil generari potest: educuntur tamen è gremio ipsius (hoc est ex ipsa materia essentia) omnes formæ, verum hæc legè, ut apparatum certum habeat, q:io jam evasit materia proxima. Quod si ergo è proxima materia res generantur, profecto ut remere alterum ex altero, & quodvis nascatur è quovis, fieri nequit. Nam quid possit materiam dicere proximam aut propriam, si non ex ea certo aut definite res oriatur: Quomodo autem vere aut certo affirmare possit, hanc rem genitum iri ex illa, nisi suam quæque & propriam materiam habeat? Sed quid est quod materiam facit proximam? Omnis lane determinatio est à forma. Neque vero solum formæ accidentales, ut quantitas, ut qualitas, materiam ita præcultam reddunt, ut ad certam formam substantialiem recipiendam sit facilis & accommodata; sed multo magis ipsa, quæ in materia jam subsistit, forma substantialis. Hujus enim ope & accidentia, & materia ipsa consistunt, & determinantur. Sic non solum quantitas & qualitas, sed potissimum forma substantialis aquæ est causa, ut ex tali materia generari possit vapor. Et à forma substantiali præcipue est ea facultas in semine, ut ex ipso non autem è lapide & ligno nascatur animal. Quare ex illa demum ortum ducere res quaque potest, que per formam substantialē preparata sit ad certum effectum. Vide autem quid nostra velit ratio. Quod à forma est, specificum est, & tale quod est, aut perpetuum aut frequentissimum est in singularibus. Quare ortus mutuus non potest esse nisi inter res certarum specierum. At vero ex homine fieri lupum aut felem, specificum non est. Ergo ne quidem per materiam, cuius in omni generatione prima est habenda ratio, fieri mutatio ista potest.

36. An ergo per formam? Multo minus. Nam actus quilibet definitus est, &c

est, & definitum exposcit subjectum : *αλλω μη ειδε αλλη γλωττη.* Quin imo suum quæque forma definit subjectum. Hinc præter omnem rationem à Bodino dictum est : spiritum & rationem hominis integrana, in corpore & figura bruti consistere posse :

37. Sed in viribus efficientis omnem rem Bodinus collocat. Videamus quid sit efficere. Est, inquam, actum producere: id quod fiat oportet ab actu, & quidem ejusdem speciei seu vniuerso. Quomodo enim Musicus extruxerit domum aut sanauerit? Ita autem efficiens conuenit specie cum eo quod fit, ut aut nihil in se diuersum habeat ab eo, quod fit, ut cum ignis ighem, homo hominem generat. Aut etiam aliud quid contineat, quam illud quod fit, cum eo ipso tamen includat alias totam rationem ejus quod fit, alias partem eam ad quam tota ratio sequi possit. Sic homo statuam construit per artem, quæ est tota statuæ ratio. Sic motus excitat ignem per caliditatem, quæ aut tota ratio est, aut talis pars, ad quam ratio ignis sequi potest. Age vero Dæmones ut mutationem hominis in lupum, aut lupi in hominem efficiant, actumne habent, qui aut utriusque aut alterutri, quod mutatione nascitur, similis sit? Minime. Tantum enim abest, ut *Damon & homo aut lupus simpliciter conueniant specie, ut aeternum & mutabile plns quam genere se junctas sint.* Nec possis ullo jure animalis rationem assignare spiritibus, quin mortalem iisdem naturam attribuas. Pars autem ea, ad quam sequitur tota ratio animalis, est corpus potentia vitam habens, seu originatum. Id vero formis abstractis è diametro opponitur. Quocirca si quam Dæmonibus vim efficiendi concedas sine actu, qui similis sit ei, quod fit ultra quam possint, agere eos dixeris. Nec caussaberis vim diuinam in permutandis rebus omnibus : nec etiam licentiam à Deo concessam diabolis. In Deo enim cum sit omnium rerum ratio eminentissime, omnia potest, omnia, quæ vult, agit. Permissio autem Dæmoni facta, est causa priuatiua, que formaliter nihil ponit.

38. Inscire admodum & profane colligis, Bodine, Magos Ægyptios easdem res fecisse cum Moysè, id est, baculos in virgas vertisse, & ranas produxisse : & vt Moysen, ita & Magos nihil per illusionem fecisse. An enim par est ad agendum virtus Dæmonum & Dei præpotentis? An finis utrobique fuit idem? & operibus Moysis veris non fuit confirmandum mandatum diuinum ad regem, de dimittendo Israëitarum populo? & vero præstigiis Magorum non fuit facilis elusu rex, vt, quod ante statuerat, populum vi retineret? At dicuntur in sacris utriusque (ais) easdem res fecisse. Atqui solum, quod in sensu incurrit, factum nec rō n̄ ē facti exponitur. Nimis autem crasse addis: si Magorum serpentes meri fuissent baculi, deuoratos Moysis serpens non fuis-

scit digesturus: Nimirum hodie dedisti crassum. Quae enim miraculo sunt diuino, num ad naturae modum sunt judicanda?

39. Nec etiam huc facit, quod de Nabuchadones sare & uxore Loti transformatis infers. Nam ut de Babylonii regis exemplo nihil disputem, an non meta fuerit animi agitudo: Illud simpliciter afferro, qua diuina vi prater natura leges sunt, à Magico lusibus esse toto genere separanda.

40. Unum restat explicandum. Ait Aristoteles 7. Metaphys. tex. 23. & 31. In iis quærum ab arte, cum à natura sunt, quædam existere casu. Dixeris ergo, si non caussis per se, tamen casu transformari animalia. Verum non dicuntur Aristotelii illa casu orta, à quibus omnis definita caussa absuerit: sed quæ sine externa effectoris commotione, interno quodam principio sponte seruntur ad finem. Id declarat Aristoteles exemplo sanitatis, quæ non solum Medici opera sit, sed & spontaneo humorum motu. Declarat etiam exemplo illarum rerum, quæ in natura αὐτομάτων habent originem colluuię. Inest horum materiæ calor virtute cœli excitatus, quo illa non aliter ac semen, calore animalis perfusum, suopè nutu ad formam proruit. At in corpore animalis nullum est eiusmodi principium, cuius continuo & ordinato motu, aut ad formam animalis diversæ speciei, aut ad formam inanimati, ipsum perducatur. A quo enim agente externo principium istud primo defluxerit? Profecto si quid hujus esset, facilior foret è semine hominis conformatio, lupi aut felis, quam è corpore perfecto absolutoque.

41. Sed quid tandem de *λύκαινθρωπίᾳ*, ac similibus μεταμορφώσεσι, tantum celebratis, decernis? Describit Arist. 7. Eth. cap. 1. & 6. Μελότηλας εργάζεται καὶ αὐθέντη κακία quæ appertum hominis in beluinum conuertit, exclusa aut peruersa ratione. Hujus triplicem causam notat. Alia enim est *λύκαινθρωπίᾳ*, quando natura humana in beluinam degenerat. Ea est quadruplicem gentium feritas, quæ nudo incedunt corpore, palant in sylvis, vescuntur carnibus crudis, etiam humanis, exhibent epulis suis liberos. Alia est feritas genita morbo corporis: vt in grauidis, virtio humorum sœpe excitatur desiderium abominandorum ciborum, calcis, picis, terræ: & in Melancholicis ac Phreneticis è temperiei corruptione motus oriuntur ferini, & ab homine sano alieni. Alia vero est feritas, *prava consuetudine contracta*. Sic Cleomenes Spartani rex, elonga cum Scythis helluatione eo feritatis peruenit, vt suos sibi artus detruncaret ferro. Quid prohibet, quartam his addi causam? *seuitiam diaboli*, qui impios quidem omnes ad dissolutam vitam deducit, sed quorum animos per vim tenet, eos ad facinora, non solum humano, sed & beluino appetitus tertiiora impellit. Talem immutationem hominum nos in Sarmatiæ provinciis

uincis. (de quibus magna luxuriantia fama est) obseruauimus, non figuram aut formam, sed appetitum humanum exuentem : Reliqua autem qua de Magis rerum conversionibus circumferuntur, aut nunquam visa esse ; aut si qua visa sunt, non rem videndam, sed oculum videntis, fascino fuisse oblatum : aut si innolatus perfisterit oculus, rem videndam subdole fuisse subductam, aliamque illius in locum substitutam, plane affueramus.

42. Alterius porro generis res, quoniam vere fiunt, causam per se & principem habent, Naturam aut voluntatem hominis.

43. Anatura sunt tempestates, morbi & sanationes morborum, generandi facultas, ferarum & noxiarum bestiarum abactiones aut placationes ; voluntate hominum conciliantur amicitia & dissidium.

44. Quae autem à Magis eas ad res adornantur, et si nullo ordine, nulla que vi ad esse etum concurrunt : tamen vano signo & falsa imagine, quod factum futurumue est, quandoque adumbrant. Talia sunt characteres, imagines cerea, aut quacunque è re confecta : carmina : orationes : laudationes : imprecations : intuitus infensus : corporis gestulationes : ligature : herba per certa loca disposita : liquorum & puluerum innoxiorum, sive in aërem sive in terram dispersio : lapides retro jacti : herba aut aliares decocta : defossa in terram ossa, pilii, alia.

45. His nullo modo præstare ea, quæ sibi persuadent Magi, rationes demonstrant sequentes. I. Principia definita, quibus res in natura secundum essentiam suam mutantur, sunt anima nutiens & elementa : cœlum autem universalis causa est. Et anima quidem mutat res & generat per calorem animatis insitum : elementa autem per qualitates primas, quibus summis prædicta sunt. Temperamenta vero, quæ refractis qualitatibus elementorum natura sunt, alterandi facultatem tantum obtinent. Quod si ergo solis his principiis mutationes naturales perficiuntur : characteribus, figuris, orationibus, & carminibus, corporis variis gestibus, nulla agendi efficacia tribuenda est. II. Non agunt promiscue res quælibet inter se, nec patiuntur : sed illa demum, quæ genere seu materia conueniunt, specie dissident. Unde apparet, quæ corpus temperie mutant, animi affectum primo inducere non posse : nec animi affectum unius, corporis noxam creari alteri. III. Nulla fieri potest actio sine contactu, quo ipsa irritatur actio. Et quoniam agunt quædam per medium, quædam sine medio : etiam contactus rerum aut mediate aut immediate fit. Ergo quæ in terram aut sub limine defodiuntur, quæque hic illic disponuntur, nisi manifestam aut venenaram qualitatem emiserint, prætergressis efficere nequeunt. Multo autem minus quæ ad multa miliaria à Magis parantur, absentibus possunt esse noxae. IV. In agentibus & patientibus, nisi sit proportio virium, esse deus

effectus non sequitur nouus, sed quod imbecillus est, destruitur & conuertitur in naturam validioris. Quare aqua quæ profunditur à Magis, sufficiens non est, vt resoluta in vapores generet pluuiam. Nec pulueres & liquores noxiæ, quacunque sparsi, cuius obuio inficiendo sunt. V. Cum nihil vñquam factum sit, quod fieri non potuerit: cumque potentia passiuæ vnius materiae & subjecti patientis propria sit: certe vt effectus erumpat, ad quem patientis aut seipso expeditum non fuerit, aut ab agente expediri promte non potuerit, impossibile est. Imo ad exortum cujuslibet formæ, potiore in partem confert materia: cujus è sinu illa conuenientissime enascitur. Quod quidem de forma, quæ $\chi\alpha\theta'\xi\eta$ inhæret, potissimum intelligatur: ad $\chi\epsilon\tau\omega$ enim eam, quæ est è $\tau\omega\tau\omega$, qualiscunque facultas subjecti, etiam indefinita, aliquando satis est. Quod si ita se habet, nullum in corpore morbum, nullamque mutationem, sola externi motoris impressione, & sine omni corporis ipsius propensione insitaque labe generari existimandum est. VI. Voluntas humana agit excitata cognitione & libere agit.

46. Quod si excipias; actionem, qua de negotium est, Magicam esse, & propterea minime astringendam legibus naturæ: nihile est. In questionem enim venit, an modo & necessitatí naturæ eximenda sit. Et cum effectus ipse sit res naturalis: cumque etiam id, quod à Mago subordinatur agens, aut sit corpus naturale, aut res secundum naturam: quidni actio ipsa ad canones & statuta naturæ reuocanda & astimanda sit?

47. Sin vrgeas potestate in Demonum perficiendi cœpta Magorum, longe etiam securus, quam naturæ cursus ferat: tantundem est. Evidem diaboli vim maximam non nego: facultatem euertendi necessitudinem causarum & effectorum naturalium abnego. Quis enim ordinem naturæ mutauerit, qui non idem conseruauerit? Non potest igitur sine certis & legitimis causis ullus in natura effectus, ne quidem Daemonum conatu provocari. Sed vt est astutia simul & violentia, plurimi nouerunt modis agentia adjungere patientibus: tum vires agentium ita agrauare & exacuere, vt solito celerior & grauior prodeat effectus. Idem, quoad Deus indulse: it, abutuntur natura in perniciem hominis aliarumque rerum. Quocirca Demones, vt sine mediis naturalibus rem in natura quamcunq; confiant, irritum est: vt immediate alterent & passionem inferant, ab ipsorum etiam substantia, alienissimum.

48. Sed in rem præsentem veniamus, & quibus singula, quæ diximus, causis per se existant: quæque Daemonum in illis subsidaria opera, Magorumq; histrioica sit, excutiamus.

49. Tempestates, pluuias, grandines, fulgura, tonitrua, certum est virtute cœli & elementorum excitari. Est tamen quod Demones nonnunquam (Dei permisso) materia motum promoueant, ac dirigant, segregatas exhalationes cogant & ita compo-

componant, ut sauisima ingrauescat tempestas: quam ipsam etiam detorquent in exitium hominum & jumentorum, deturbationem ædificiorum, calamitatem agrorum. Est etiam quod nulla suspetente vaporum copia, aëris confractu fragorem, compulsiisque nimbos concident. *An enim mobilissimum aërem tubare, & per vim agitare integrum non esset his, quibus grauissima corpora in altum subducere, & per aerem impetu auferre non est operosum?* Hinc non videtur præter omnem fidem esse, quod de Lappis & Finnis memoratur, qui ventos secundos precio vendant nautis. *Quorum in obsequio cum sint Dæmones (maxima enim est in Septentrionalibus barbaries & idolomania) si res ad superstitionem confirmandam faciat, ipsi aërem haud difficulter à puppi impulerint.* Atque adeo cum præudent & signis prænotant Dæmones, quid possit natura, aut suis ipsorum viribus in aëre geri: interpellant Magos, ut hæc illave parent. Ubi succedit eventus, de suo artificio hi gloriantur.

50. *Morborum autem origo omnis è natura est.* Quod vero Hippocrates in morbis diuinum celebrauit, proceres nostri magna ex parte in aere ambiente cœliq; motu reponunt. Mirum nî de causa interna, quæ in morbis sæpenumerò incognita est, accipi possit: vt in Epilepsia, Mania, neruorum affectionibus, febribus diuersorum generū, in morbis Epidemias & hæreditariis obseruare licet.

51. *Nec possunt Dæmones ullum infligere morbum,* ad quem nec corpus animalis primum paratumq; fuerit, nec causarum externarum (quas medici rebus non naturalibus inscribunt) insultus accesserit. Id vero possunt ut τὰ ἀρρώστια τοῖς ἀροκαταρτικοῖς singulari læpe modo euocent & exacerbent. Hinc alimenti & pabulis admiscent φθοράποια. Hinc occasionem præbent eundi per loca, putridis & virulentis halitibus scatentia. Hinc venena ipsi prostituunt, qua hominibus pecudibus ue via est, quibusq; in locis commorandum est. Quibus rebus in corpora intromissis, alias humorum putrefactio, certarumque partium corruptela sequitur; alias spiritus vitales inflammantur, & aut σέστις repentina, aut μαργαρίτης lento inducitur: alias maligna & mordax qualitas impingitur neris & partibus, vnde intolerabiles cruciatus. Sic puluis ille, quem Bodinus à saga sparsum scribit, potuit primum quemque transeuntem inficere.

52. *Quæritur, quid impedit, quo minus multi aut omnes beneficiis oblatis capiantur?* Certe aliquando totus fere grex læditur: aliquando pauci: aliquando ne quidem is, cui intentatum erat malum. Nec excludimus ὀκνομοίαν Dei: sed & propinquorum causam quærimus. Una est diuersa constitutio corporum ἐνωποῖς οὐδὲν δυνατόν. Altera est diuersus modus, quo maleficium ad hunc illumine pertingit. Aliquando enim vis venenatae auræ si non prorsus, certe plurimū dissipata fuerit, vnde transeuntis securitas. Aliquando Dæmon in quem potest, omnē vim veneni ingerit: ita sit, quodcunq; in corpore erat injuriis expeditū, illud ut afficiatur.

33. Quaris potio: Quod à Dæmonie traditur Mago venenum in manus, ut alicubi deponat, cur non ipsum qui primo fert, Magum potius corripiat, quam alium qui postea incidit? An cūsum videor jam dixisse? an illud p. æ erea est, quod monet Dæmō, ut catieat? an ἀλεξανδρικὸν addit? an arcet ab hoc, impellit in illum? Quid hæres? Mirus est ludio: qua potest, innumeris ostentat modis.

34. Ut autem sectatoribus suis, quos scit nocendi cupidos, sed impotentes esse, obsequatur, aliquando his venena exhibenda tradit: vt plurimum solum persuadet, si quem ipse morbum siue sponte, siue suo etiam subsidio futurum, veletiamnum factum animaduerterit, vt certa quædam apparent, quibus illi, quicquid euenerit, accepium prorsus ferunt.

35. *Vetula solo intuitu putantur nocere.* At quid est, quod ex oculo erumpit, ut maleficium pariat? an spiritus? Mirum si ab hoc abesse possit species objecti visibilis, cuius gratia ad oculum mittitur. Aut igitur hanc secum ducit foras. Nonne sic turbatur visio? ac imago oculo concepta exolescit? Nec qui egressus est, ad oculum reuerti possit spiritus quem oculo, aut vultui laedendo impressum oportet. Quid? si hic recipitur in oculo violando, etiam alterum in oculo violante recipi par est, vt visio utrobiq; fiat. Quomodo autē oculus contrariis motibus, dum emittit, simul intromittit? Quomodo visio aut alieno spiritu perficitur in oculo proprio, aut proprio spiritu in oculo alieno? Aut ergo foris demū suscipit speciem. Ista quomodo perueniet ad oculum? Vbi vbi speciem receptā velis, vetulā istam praesente objecto videndo, oculo sano, intētis spiritibus nihil videntē feceris, imo videntem excæaueris. An vero halitus est pestilens, qui è vetula effluit? Is non oculi, sed oris, sed totius corporis defluvium est, malignæ & putridæ qualitatis particeps. Non igitur intuitus sed contagium laedit.

36. Persuasio est, quæ persuasio forsitan attulerit incommodum. Nam qui vetulam extimescit, dum male compositum vultū intuetur a quo sibi metuit malo, id sibi cogitatione cohauerit: si præsertim seminarium illius aluerit. Nec enim leuissunt motus spirituum & humorum, qui intensa imaginacione excitantur. Qui cibum sibi fastidiosum videat ab altero comedū, et si nō oderetur, sola imaginatione adigitur ad vomendum. Et saepe quæ aspectu vel auditu molesta sunt, animi usq; defectū indecunt. Pueri quoq; baculo percussi, & saeuo vultu territi a vetula, in mortuū incidunt, qui vulgo effascinati creduntur. Quare non spiritus exitius ex oculis vetula effusus, sed pusillanimitas & paucoraspiciens, si quid aliud, morbum inferre potest. Quod vero lippus oculus intuentem lippire facit, causa est mobilitas oculi: qui ut species rerum externas suscipit, susceptisq; conformis fit (est enim actus sensionis ipsum sensibile objectum in esse immateriato:) ita si a perturbato oculo moueat, ipse quoq; perturbatur, humoribus alicunde auxilio spirituum accersitis.

57. Nec aliam ob causam probatur, quod ex Isigono Plinius lib. 7 hist. natural. cap. 2. annotauit de Triballis & Illyriis quibusdā, qui visu effascinent interimantque, quos diutius intueantur, iratis præsertim oculis. Quod si à natura tributum illis est, in temperamento materiali (quod vocant) quod peculiari fluxu materiæ nascitur, situm sit oportet. Sed quæ in materia & tempore insunt, natura non omnino celat, sed expressis signis tam in vultu, quæ in reliquo corpore delineat & præ se fert. Id enim nisi esset, nulla ratione & certitudine nitetur *Physiognomia*, quæ è lineam etis & figura externa, conjecturam facit de tempore & ingenito hominis more; quam profecto scientiam nemo prudēs despēctui habuit. Cæterum quod fronti cuiuslibet & vultui impressum est, simul atq; diligenter inspectione fuerit observatū, sit nescio quo modo, ut singulares motus in animis nostris excitet, quibus alias ad amorem, alias ad metum, alias ad commiserationē, alias ad aliā cupiditatē rapimur. Quid enim est, quod vel primo aspectu nos admonet, ut aliū fauore, aliū odio dignū judicem⁹, eisī mores non sint explorati, nisi illud ipsum quod in temporeamenti naturæq; recessu penitiori abditum, ipsa in facie graphicè emicat? At quæ rara, quæ eximia sunt in materia, quomodo natura dissimulauerit? & propalā visenda non proposuerit? Quomodo autē istotum contéplatio magnos motus animo intuentis nō incusserit? Itaq; quos Plinius refert, illorum in vultu dirum quid natura efformarit (quod & Plinius binis oculorum pupillis insinuat) cuius intuitu, metus & consternatio, tantaq; spirituum ad cor compressio facta sit, ut, perseverante inspectione, cor angustia oppimeretur, & prohibita evenitratione prorsus suffocaretur. Hinc iratis oculis nocuisse, quia major tum esset truculentia: hinc puberes interemisse, qui distinctius quam pueri, quæ in vultu essent, colligerent, à Plinio perhibentur.

58. Memoriæ etiam proditum est de familiis quibusdam in Africa, quæ si rem pulcherrimam impense laudarent, perniciem moliantur. An omen dictis illorum adfuerit? & non eo, quod laudaretur, res interierit, sed quia interitura esset, ideo laudaretur? Nec enim diffitendū est, esse qui supra, quam humana percipit acies, futura prauideant: propterea quod illorum animus, initia rerū, qua evenituras sunt persentiscat. Nec ita multæ sunt subuersiones regnum, urbium, familiarum præcipuarum, quæ prædictiones suas non habuerint. Itaq; isti rerum florentissimarum quæ non modo hominum, sed ipsius naturæ inuidiæ sunt expositæ, interitum jam instantem præ sagierunt. Sed cur res illas prædicarunt? An more hominum fecerunt, qui ea, quæ objetunt, commendant? itidem ipsi quæ obitura essent, An quod expresse laudarunt tacite deuouerunt,

59. Incredibilia fere sunt, quæ de cultris, clavis, tigillis, è yiuis hominum corporibus, de mortuiq; ventriculo exceptis commemorantur, quæ Magicis sortibus immissa existimantur. Censem quidam illa dum secarentur, supposita esse

à Dæmone, astu obtutum oculorum anteuenientente: idq; ob profanam de maleficio persuasionem ab ægro, illisq; qui ægro adfuerunt, conceptam. Nisi forsan credas, in defuncti quidem stomachum, per vulnus patens (is autem cultro sibi fertur abscidisse guttus) aut etiā per fauces fuisse ingestos cultrós, ligna, alia &c. In viuentibus autem post longam humorum aut flatuum certa in parte appulsionem, qua non solum intemperies orta est, sed & partes dissolutae sunt, non sine acerbissimo dolore: aperto tandem vlcere, ejectoque pure, qua datus est meatus, arte Dæmonem immisisse cultrum aut clavum. Ego quod affirmem non habeo. *Vtcung_z res sit gesta, fraus certe adfuit, qua diabolus voluit opinionem huminum de se singularem confirmare.*

60. Neq; vero minus sanationes morborū, si quæ Dæmonum opera fiunt, mediis & auxiliis naturalibus instituuntur. Nam & causam arcent noxiā quæ forinsecus siue vltro, siue ipsorum compulsi irruit: & salutaria vnde cunque *θηρία*, quibus blande demulceatur & alteretur malum, corpori subministrant. Quæ cum ipsis subito & affatim parent: sanationes celeriter ac præmatre absoluuntur.

61. Non est prætereundum *Theophrasti Paracelsi institutum, sanandi vulnera obligatis tantummodo armis.* Quod ita fit: Paratur linimentum ex iis, quæ dira etiam & superstitionis sunt, ex sanguine & adipē humano, ex situ qui cranio humano aere & tēpestate innascitur, ex macerata item carne humana, aut sanie demortui corporis conditique, quā Mumiam vocant; Adduntur nonnulla, inflammatori prohibendæ, parti corroborandæ, sed andis doloribus, conglutinandæq; carni non inepta, vt oleum rosaceum, mel, oleum lini, bolus armenus &c. Tum imperatur vt aut arma quæ laeserunt, si præsto sint, aut tigillum ferramentum ve quodcunque sed tinctum illud prius cruore vulneris, indeque resiccatum, linimento dicto perungatur, & linteis circumligetur, omniq; studio caueatur, ne quis inhærescat squallor. Quid tum postea? Mandatur vt vulnus non minus quam ferrum, bis in singulis diebus linte o mundo, & lotio vulnerati hominis imbuто, obligetur. Sic isti.

62. Ecquid huic rei adsit virium expendamus. Mea sic est ratio. Qui ferrum obligat, vt vulnus sanetur, tantundem agit, ac si glaciem, aut quodcunque corpus frigidum, quod ad motam manum frigescit, integumentis operiat, vt frigefacta manus incalescat. Aut etiā idem videtur esse, ac si veste induas eum, qui alteri detraxit, vt calefiat denudatus. Nihilo *ἐντονάτερον* est, quod cum armis obligatis sit. Cur autem pari ratione non oblinitur lapis aliudq; telum, quod illius contuderit, tumoremq; & liuorem sine vulnera incusserit, vt medela sit? At experientia comprobat eventum. Vnde igitur ille? Dispiciamus. Aut enim est à *χειρ* & similitudinem obligati ferri ad vulnus obligandum.

Atqui

Atqui in telationibus nulla inest agendi efficacia. Aut vis quædam dimanat à linimento ad vulnus. At non tangunt mutuum. Et si quid linimentum potest, non ferro, sed vulneri inunctum præstabat, omninoque ferri inunctio superuacanea erat. Si dicas vim vnguenti occulte illabi in vulnus: Mirum vero si è quolibet interuallo pertingat, & non ab interuenientibus corporibus inhibeat. Imo vero cum actio medicamenti sit materialis (id enim Theophrastus ipsa inunctione probat) non potest sine contactu corporeo vim edere. Aut sanatio est ab actione linimenti in ferrum. Hoc vero sanari nec potest nec debet. Aut est ab actione vnguenti in sanguinem ferro illitum. At perinde est. Nam nec hic sanari debet. Aut est à virtute oblii vi ferrri in vulnus. Verum, ut prius, quod nocebat ferrum, corpori admovebatur: ita etiam hoc, quod sanare debet, applicandum fuerit. Aut deniq; summarerum reddit ad ea, quæ vulneri adhibentur. Non nego, si sapientis at studiose obligetur vulnus linteis mundis, & extergatur recenti lotio, prohiberi inflammationem, ac puris generationem, ipsumq; vulnus preparari ad consolidationem spontaneam. Verum si haec sufficiunt, ludicra & otiosa sunt, qua fiunt præterea. Quod si ista non sufficiunt, restat ad superstitionem & impianam opinionem, tum ejus qui adhibet, tum ejus cui adhibetur, omne negotium rejiciamus. Et testatur quodam scripto Thomas Erastus, se in multis chirurgis periculum fecisse, qui sine superstitione ficerint, sed nihil profecerint.

63. Jam quid est, quod quorundam corporibus, aut quibusdam corporum partibus indita dicitur esse facultas sanandi certos morbos? Ut de Pyrrho rege Plinius prodidit, tætu pollicis in dextro pede, lienosis mederi solitum. Non cadit autem ea virtus in corpus cujusquam, quæ contactu breui & momentaneo expellat morbos. Tametsi enim insolitus quidam status oriatur in temperamento, cui facultas ejusmodi deberi judicetur: tamen nisi longa & assidua illius perduret actio, quæ causam morbi removeat, & lentam alterationem moveat, item & promoveat, salus nulla erit. Sed cum magna soleat vulgi de quibusdam esse opinio, sit, quod alias dixi, ut animi affectus in ægrototo, corporis murationem inferat. Atq; in iis, quæ per naturam moueri proclivia sunt, si quod vnde cunq; initium motus factum sit, non solum continuus sit progressus ad finem, sed etiam concitator decursus, quam pro aetu impellantis. Nam quod scindifacile est, ubi paullulum aliqua se cueris, plus scinditur quam scindens scindat. *Quamobrem corpora sanabilia, & in declinatione morbi constituta, quacunq; ex re initium & occasionem sanationis adepta fuerint, prompte & expedite ad sanationem ipsa ruunt.* Quod vel aspectus ejus de quo fiducia erat, vel exercitium corporis, vel aer, vel victus iritauerit. Hoc illis scilicet accidit, qui dum laborant, itineri ad reliquias sanctorum se deuouent, aut loca vel fontes religione sacros adeunt: quibus eo certior obtingit salus, quod diabolus ad stabiliendam idolatriam nocentia ipse auertat,

juuantia aduertat. Hujusmodi ergo sanationes, quæ interno naturæ motu potissimum fiunt, dicari consueuerunt ei, quod notum, quod celebratum est, ut homini, ut idolo, ut loco.

64. Illud tandem monuerim, non temere esse, quod quidam dicuntur sanari recitatione certorum verborum: ut in hæmorrhagiis fit. Ut enim anodyna mentis, quæ dicuntur, dum animum prostratum recitant, & spiritus à parte dolente auocatos, alio traducint, doloris sensum obliterant: sic in fluxu sanguinis, recitatis certis verbis, si firma accedit persuasio, spiritus ad contrarium motum abripiuntur, & sanguinis eruptio sistitur. Non est autem vis ea verbis conceptis ascribenda, sed persuasiōne verbis concepta.

65. Ligaturas constrictas, herbas sub lecto repositas ad venerem facere frigidos, frigidorum certe oratio est. Multa autem cum possint esse impedimenta coitus, tam è causis rerum non naturalium externis, quam è causis internis: tum non raro contingit, eam esse violentiam amoris, ut spiritibus omnibus ad præcordia concentratis, partibus genitalibus, quas spiritu turgere oportet, nulla suppetat copia.

66. Feræ natura parent homini, eumque plus timent quam alia: idque propter ordinem in mundo. Mansuescunt autem escis: domanturque aite, metu & verberibus, tum etiam detractis armis, in quibus præsidium ponunt. Fugantur terrore, aut odore ingrato, quem sagacissime percipiunt. Nihil huc obmurmurata orationes, nihil figuræ scriptæ.

67. Quæ adhuc exposita sunt, ortum habent è natura. Amicitia autem & odium voluntate hominum conciliantur: quanquam ad hæc suam quoque partem natura contribuat. Cum enim natura ducamus ad prosequendum id, quod bonum aut vtile, nobisque cognatum est: fugiendumque ex adverso illa, quæ mala, nobis dissimilia, infaustaque esse possunt: ratio tamen nostra, quæ sint ejusmodi, agnoscit & judicat, modosque quibus aut rei judicatæ se applicet, aut ab eadem se abstrahat, inuenit & parat: tum voluntatem consilii sui administram & executricem suscitat & adornat. Nec sine his initis & alimentis benevolentia aut malevolentia illa succrescit. Quorsum igitur carnina? vincula? alia?

68. Ab amicitia aliquantum se junctus est amor. Ut enim illa mutuo duorum affectu constat: ita hic vnius tantum est. Et amicitia, quæ nunquam est sine benevolentia, hoc est, sine bona voluntate, rationi consociatur: amor ad sensum potius attinet. Nascitur ergo amore ex voluptate ea, quæ noticiam rei sequitur: illaque res amat, quæ sensu cognita & approbata expetitur. Hinc facile est judicare, quid tribuendum sit Philtris. Hæc temperiem modo corporis, sed nec subito, nec penitus mutare, & consensione quadam animum affice-

re ac perturbare, non autem re i ignotæ noticiam, aut certæ definitæque desideriū suggestere & inculcare possunt : quamuis ægro in animo rei prius notæ & affectatae phantasma augere, & appetitum in ordinate incendere possint.

69. Hæc igitur, quæ commemorare, fallo ascribuntur Magis, illorumque ritibus & delitamentis. Neg, enim quia talia à Magis administrantur, res ipsa succedunt : sed quia vere jam euenerunt, aut euentura sunt. Damonum hortatu talia ab istis peraguntur.

70. Nec fidem facit Magorum assertio pertinax : est enim corrupti animi & judicii. Nec etiam fidem addit vulgi opinio. Nam si quid insolitum aut notabile incidat, sit plerumque, ut illius causa à plurimis asseratur, non ea quæ ad effectum ipsum quadret, sed quæ suæ cuiusque cogitationi alludat.

71. Supersunt illa, quæ à Magis vere fiunt, vt Veneficia oblata, homicidia manu perpetrata. Verum hæc non sunt Magorum propria, sed cum aliis communia.

72. Ex omnibus autem iis, quæ hoc usque exposita sunt, colligamus causas, ipsumque nō dià n affe ctuum magorum : quod uno eodemq; οὐκογίσμῳ fieri nequit. Quorum enim èrēḡha ad Magum attinet ipsum, princeps ilorum *causa effectrix* est Diabolus, totius fabulæ & lusus præstigiosi, quem prædicant Magi, inceptor, actor, perfector. *Causa autem sine qua non*, est permisso & indulgentia Dei, qui desertores sacratissimi fœderis sui, justissimo judicio vicissim deserit, ac diabolo ludificandos & pessundandos relinquit. *Instrumentum* istarum actionum est Magis, qui non aliter ac seruus ad œconomica, sic ipse ludibriorum diabolicorum usui se offert ac destinat. *Hunc vero ad tale ministerium varia adduxerint*. Alias quidem cyclopica aθεότης & δεισιδαιμονία : vnde Magia apud barbaros & Septentrionales maximo in usu est. Alias *vana curiositas, aut ambitio, aut auaritia* : quorum nomine Magia etiam illustribus quibusdā viris exprobratur. Alias *odium hominum & cupiditas dandi alii dñnum*, vt in vetus aliisque, qui in fermento, quod ajunt, semper jacent. Alias *animus desperabundus, & diffidentia de cura & sustentatione diuina*, quibuscum concurrit fere ènθēia & simplicitas deceptu facilis. Hinc melancholici, qui tristes sunt, & mulierculæ quæ imprudentes & credulæ sunt, ista in scena frequentissime introducuntur. Si qui ergo ita fuerint affetti animo, vt dixi, nimis illis in tempore se adjungit Diabolus : & quam quisque curam aut cupiditatem animo versat, inflammat : qui est furor impietatis, hunc ostentis portentisque adauget : quam quis à Deo defectionem parat, blanda vanitate & magnificis promissis suadet, persuadet : donec ad se pelleatos, ad libitum tractet & exagi-
tet. *Hoc regnum est diaboli* : his armis & dolis capiuntur, captive in seruitutem turpem & deploratam sua culpa conjiciuntur homines miseri. Ceterum eundem

eundem Magum nihil prohibet materiam seu subjectum istarum actionum dicas. Nam cum Dæmon eo vratur suarum machinationum organo: actio tamen ipso in Mago inhæret & subsistit.

73. Quæ autem Magica vi aliis in rebus extra Magos ipsos proueniunt, causam per se & primariam habent naturam, quæ etiam sine ope Magica producere eadem potest. In quibusdam vero causa est cognitio & voluntas hominis, Συνάνοι illis accedit ingenium & violentia Dæmonum, qui suppetias naturæ ferunt: & vt agentia cum patientibus ad palæstram suam actumque perueniant, efficiunt: impedimenta remouent: contactum prægrauant & ingeminant. Quibus rebus efficitur, vt effectus inopinatus, præcox & valentissimus oriatur. *Magi* vera de illis cura & cogitatio est omnino causa per accidens. Nihilo enim majori necessitate eventus in natura succedit cogitatis Magi: quam si mihi de aduentu amici, monitu cujusdam cogitanti, accidat illum vltro aduentare, & (quod ajunt) lupum in fabula esse. Ipsa vero ἐγγασία & apparatus Magi, quæ sit characteribus, carminibus &c. nulla vi, nulloque ordine, aut lege respicit effectum. Si dicas à Dæmone jussa institutaque esse, neque vt consentaneum est, frustra: lusus est. Neque enim ideo mandat, vt per ista agat aut efficax sit, sed vt amenti Mago indubitatam opinionem afferat, dum aliquid agit, aliquid se posse & efficere. Sin instes; etiam aliis, qui Magi non sint visitata esse & prodesse: idem petis. Nam nec hi illorum virtute effectum præstant: nec diabolus his vtitur instrumentis aut adminiculis. A quounque autem profecta sint auctore, certum est, ad persuasionem profanam & superstitionem tantum facere: quam vbi inuexit Diabolus, vocatus adest, & quod requiritur, quodque potest sedulo obit.

74. Finis, si quis dicendus est, & non potius τὸ ἔχατον (βέλε) γὰρ στῶν τὸ ἔχατον τὸ λόγον, αὐτὸν τὸ βέληστον: is ergo finis est extremus interitus, in quem mendaciis magistri sui conjicitur Magus. Est etiam apud alios introductio & confirmatio superstitionis, ordinem diuinitus institutum in natura, eoque ipsum Deum contemnentis. Imprimis autem est κακοξελία Diaboli, opera & miracula diuina arroganter affectantis.

F I N I S.

